

ВІДТВОРЕННЯ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОЇ СКЛАДОВОЇ РОМАНІВ ДЖОРДЖА МАРТИНА В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Пушкар Тетяна Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент

Войналович Олександра Костянтинівна

здобувач першого рівня вищої освіти

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Сучасний художній переклад є важливим засобом міжкультурної комунікації, що забезпечує поширення літературних творів за межами їхнього первинного мовного простору. Особливої актуальності ця проблема набуває у сфері перекладу англомовної фентезійної літератури, яка впродовж останніх десятиліть стала одним із найпопулярніших жанрів масової культури. Переклад фентезі є складним процесом, оскільки перекладачеві необхідно відтворити не лише зміст художнього тексту, а й цілісну систему вигаданого світу, його історичну, культурну та мовну специфіку. Саме тому жанр *high fantasy* («високе фентезі») вважається одним із найбільш складних для художнього перекладу. Особливе місце серед сучасних фентезійних творів посідає цикл романів Джорджа Р. Р. Мартіна «Пісня льоду й полум'я». Творчість письменника вирізняється масштабною світомоделлю, складною системою персонажів, великою кількістю власних назв, історичних і квазіісторичних реалій, а також виразною стилістичною неоднорідністю мовлення героїв. Ідіостиль Мартіна поєднує епічність високого фентезі з елементами історичного роману та соціально-психологічної прози. Саме це створює додаткові труднощі для перекладача, який має передати не лише сюжет і фактичний зміст, а й атмосферу вторинного світу, соціальні контрасти та індивідуальні мовленнєві характеристики персонажів. Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу до перекладу англомовного фентезійного дискурсу та необхідністю комплексного аналізу лексико-граматичних трансформацій, які застосовуються у процесі перекладу художніх текстів цього жанру. Попри наявність окремих

праць, присвячених перекладу фентезі, проблема системного відтворення лексико-граматичної складової романів Джорджа Мартіна українською мовою залишається недостатньо дослідженою. Метою дослідження є аналіз особливостей відтворення лексикограматичної складової англomовного фентезійного дискурсу в українських перекладах романів циклу «Пісня льоду й полум'я». Для досягнення поставленої мети було визначено такі завдання: – охарактеризувати жанрову специфіку high fantasy та особливості ідіостилю Джорджа Мартіна; – систематизувати основні типи лексико-граматичних трансформацій у художньому перекладі; – проаналізувати способи передачі реалій, ономастичних одиниць та авторських новотворів; – дослідити граматичні та стилістичні особливості передачі мовлення персонажів. У процесі дослідження встановлено, що переклад романів Джорджа Мартіна значною мірою базується на використанні лексико-граматичних трансформацій, які дозволяють адаптувати англomовний текст до норм української мови без втрати його художньої своєрідності. Одним із ключових аспектів перекладу є відтворення системи реалій. Аналіз перекладу показав, що для передачі назв інституцій, титулатури та ключових топонімів найчастіше застосовується калькування. Наприклад, the Night's Watch перекладено як «Нічна Варта», а King-beyond-the-Wall — як «Король-заСтіною». Подібні перекладацькі рішення дозволяють зберегти семантичну прозорість назв і водночас підтримати стилістику фентезійного світу. Для передачі окремих топонімів використовується семантичне калькування зі словотвірною адаптацією: Winterfell → «Зимосіч». Такий варіант не лише відтворює внутрішню форму назви, а й інтегрує її в українську мовну традицію. Важливу роль у перекладі відіграє також передача авторських новотворів і квазіісторичних реалій. У тексті Мартіна велика кількість лексем виконує світомоделювальну функцію, створюючи ілюзію історичної достовірності вигаданого світу. Перекладач активно використовує функціональні відповідники та експлікацію для забезпечення зрозумілості тексту українському читачеві. Наприклад, wildlings перекладено як «дичаки», а wet nurse — як «мамка-годувальниця». Такі

трансформації дозволяють передати культурний і соціальний зміст лексичних одиниць, не порушуючи стилістичної цілісності твору. Дослідження показало, що переклад фентезійного дискурсу неможливий без урахування мовленнєвих портретів персонажів. Однією з характерних рис прози Мартіна є поліфонічність: мовлення персонажів суттєво відрізняється залежно від їхнього соціального статусу, віку, життєвого досвіду та психологічного стану. Саме тому перекладачеві необхідно не лише відтворити зміст реплік, а й зберегти індивідуальну інтонацію кожного героя. Так, мовлення Едарда Старка характеризується стриманістю, лаконічністю та синтаксичною простотою. У перекладі ця особливість передається за допомогою коротких декларативних конструкцій і мінімальної стилістичної адаптації. Натомість мовлення Ар'ї Старк є емоційнішим і стилістично зниженим, що відображає її бунтівний характер і нехтування соціальними нормами. Для передачі таких особливостей перекладач використовує розмовну лексику, експресивні заміни та прості синтаксичні конструкції. Аналіз граматичних трансформацій показав, що в українському перекладі активно використовуються членування та об'єднання речень, транспозиція, модуляція, експлікація та еліпсис. Їх застосування пояснюється структурними відмінностями між англійською та українською мовами, а також необхідністю збереження ритму й інтонації художнього тексту. Наприклад, складні англійські синтаксичні конструкції часто зазнають членування для підвищення природності українського мовлення. Водночас, окремі короткі репліки можуть об'єднуватися для збереження емоційної напруги або логічної цілісності висловлення. Однією з найхарактерніших трансформацій є модуляція, тобто зміна способу вираження думки при збереженні загального змісту. Наприклад, репліка "Dead is dead" перекладена як «Мертві лежать собі тихо». У цьому випадку нейтральна англійська конструкція трансформується в образний український вислів, який краще відповідає стилістиці персонажа та атмосфері твору. Проведений аналіз дозволяє стверджувати, що лексикограматичні трансформації у перекладі романів Джорджа Мартіна виконують не лише адаптаційну, а й

художньо-стилістичну функцію. Вони забезпечують відтворення жанрової специфіки *high fantasy*, підтримують цілісність вторинного світу та сприяють збереженню ідіостилю автора. Саме завдяки системності перекладацьких рішень український переклад функціонує як самостійний художній текст, здатний викликати у читача ефект «вторинної віри» у вигаданий світ. Отже, переклад романів циклу «Пісня льоду й полум'я» демонструє важливість комплексного підходу до відтворення фентезійного дискурсу. Аналіз показав, що адекватність перекладу досягається не буквальним відтворенням мовних одиниць, а функціонально вмотивованим використанням лексико-граматичних трансформацій, спрямованих на збереження художнього ефекту оригіналу.